

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри анатомії людини Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського Герасимюка Іллі Євгеновича на дисертаційну роботу Паньків Мар'яни Володимирівни «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)», що представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» до спеціалізованої вченої ради ДФ 35.600.036 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Актуальність обраної теми дисертації.

Дисертаційна робота М.В. Паньків є оригінальною, актуальною авторською морфологічною роботою. Наркотична залежність стала значущою не лише в прогресуванні патопсихологічних змін наркозалежних пацієнтів, але й причиною розвитку множинної поліорганної патології, що разом із великим економічним і моральним збитком ставлять проблему наркоманії в ряд найважливіших проблем у багатьох країнах світу. У фаховій літературі досить широко відображені результати дослідження впливу наркотичних середників на організм людини.

Аналіз вітчизняних та зарубіжних фахових літературних джерел показав, що незважаючи на широкий спектр сучасних методів дослідження механізмів уражень на морфологічному рівні органів та систем, які проявляються різного плану ускладненнями при опіоїдному впливі на структурні компоненти міжхребцевих дисків, вони не в змозі в повній мірі розкрити дану проблему.

Дегенеративні зміни міжхребцевих дисків як морфологічний субстрат виникнення больового синдрому в ділянці спини і кінцівок призводять до

тимчасової та стійкої втрати працездатності, зниження якості життя хворих, психоемоційних порушень.

Викладена вище ситуація визначає **актуальність** даного дослідження, його мету та завдання.

Зв'язок теми дисертації з державними і галузевими науковими програмами.

Дисертаційна робота виконана згідно плану науково - дослідних робіт Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького і є фрагментом наукової роботи кафедри нормальної анатомії та оперативної хірургії з топографічною анатомією «Структурна організація, ангіоархітектоніка та антропометричні особливості органів у внутрішньо- та позаутробному періодах розвитку, за умов екзо- та ендопатогенних факторів» (номер держреєстрації 015U000041) впродовж 2015 – 2019 рр., «Морфофункціональні особливості органів у пре- та постнатальному періодах онтогенезу, при впливі опіоїдів, харчових добавок, реконструктивних операціях та ожирінні» (номер держреєстрації 0120U002129) впродовж 2020 – 2024 рр. Здобувач є виконавцем фрагменту цієї роботи.

Новизна дослідження та одержаних результатів.

Дисертантка поетапно описала особливості структурних компонентів міжхребцевого диску щура в нормі та патоморфологічні зміни у компонентах міжхребцевого диску на різних термінах експериментального опіоїдного впливу впродовж 56-ти діб експериментального дослідження за допомогою комплексу макроскопічних (препарування, скелетування), морфологічних (мікроскопічні, ультрамікроскопічні, морфометричні), експериментальних (моделювання опіоїдного впливу) та статистичних методів.

Встановлено, що через 7 діб було виявлено початкові явища структурної перебудови у вигляді розвитку помірних дегенеративних змін нотохордальних клітин драглистого ядра, а також розшарування колагенових волокон волокнистого кільця.

Також, вперше встановлено мікроструктурні та морфометричні особливості організації структурних компонентів міжхребцевого диску щура в нормі та на різних термінах експериментального опіоїдного впливу. Дисертанткою здійснено порівняння морфологічних та морфометричних показників компонентів міжхребцевого диску в нормі та наприкінці 7, 14, 21, 28, 35, 42 діб та при відміні наприкінці 56-ої доби експериментального опіоїдного впливу.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Отримані результати, що стосуються динаміки змін в складі компонентів міжхребцевого диску при експериментальному опіоїдному впливі є теоретичною фундаментальною базою для морфологів, на дані якої можуть в своїх дослідженнях спиратися при проведенні експериментальних досліджень різних нозологій, що стосуються екзогенного токсичного впливу, морфологи, патоморфологи, судмедексперти та токсикологи при вивченні питань експериментального токсичного впливу на структурні компоненти міжхребцевого диску та при проведенні порівняння з аналогічними процесами в організмі людини, що відносяться до даної нозологічної групи.

Практичне значення отриманих результатів полягає у встановленні динаміки морфологічних змін у тканинах міжхребцевого диску в результаті опіоїдного впливу з поступовим наростанням початкових змін, для яких характерна зворотність процесів, що повинні брати до уваги практичні лікарі при застосуванні опіоїдів в медичній практиці.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертаційній роботі Паньків М.М. обсяг наукового матеріалу, комплекс використаних методів дослідження, оцінка отриманих результатів і характер їх тлумачень достатні для обґрунтування наукових положень дисертації. Сформульовані в дисертації положення базуються на достатній кількості тварин (127 статевозрілих щурах–самцях) і використанні інформативних методів дослідження та детальній статистичній обробці матеріалу, що в цілому дозволило

обґрунтувати ряд положень, що мають важливе теоретичне та практичне значення. Результати дослідження відповідають запланованій меті і поставленим завданням дослідження. Аналіз опублікованих праць свідчить, що матеріали дисертації висвітлені в них повноцінно і не повторюються.

Ілюстративне підтвердження текстового матеріалу є цілком достатнім. Робота ілюстрована 8 таблицями та 117 рисунками. Таблиці та рисунки відображають обсяг проведених досліджень і містять достатню наукову інформацію.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях

Основні положення, висновки і рекомендації у дисертаційній роботі опубліковані у 19 наукових праць: 3 роботи опубліковано у фахових наукових виданнях, ліцензованих ДАК України, 2 роботи у вітчизняних наукових виданнях України, та 5 в закордонних виданнях. 9 робіт у матеріалах конференцій, з них 2 у закордонних виданнях.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист

Дисертаційна робота є особистою науковою працею здобувача. Автором самостійно проведено патентно-інформаційний пошук, проаналізовано літературні джерела.

Експеримент та забір матеріалу для мікроскопічного та електронно-мікроскопічного досліджень проведено здобувачем особисто. Здобувачем самостійно створено базу даних, здійснено статистичну обробку, системний аналіз та наукову інтерпретацію результатів дисертаційної роботи.

Із консультаційною допомогою наукового керівника було обрано тему дисертації, сформульовані висновки роботи, визначено основні напрями наукового дослідження, проаналізовано клінічний матеріал, підготовлені до друку наукові статті.

Оцінка змісту, оформлення та обсягу дисертації, зауваження щодо оформлення

Дисертацію викладено державною мовою на 243 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить такі розділи: анотація українською та англійською мовами, список публікацій здобувача за темою роботи, вступ, аналітичний огляд літератури, матеріали та методи дослідження, три розділи з результатами власних досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, список використаних джерел, додатки. Список літератури містить 219 джерел (137 кирилицею і 82 латиницею).

У вступі на 8 сторінках дисертант висвітлює актуальність, мету, завдання, новизну і практичне значення отриманих результатів, та наведена інформація щодо проведення апробації дисертаційної роботи. Для досягнення мети визначено та окреслено конкретні завдання, наведено перелік методів дослідження.

Огляд літератури, присвячений аналізу сучасних літературних джерел, які містять дані щодо дегенеративно-дистрофічних уражень хребта, міжхребцевого диску, на морфологічні особливості перебудови структури опорно-рухового апарату за умов патології та на патоморфологічний вплив опію в експериментальних дослідженнях. Дисертанткою проведено глибокий науковий пошук і детально проаналізована література, що стосується досліджуваної теми. Розділ викладений на 30 сторінках, включає три підрозділи. Розділ закінчується аргументованим підсумком.

У другому розділі «Матеріал і методи дослідження» на 11 сторінках подано характеристику матеріалу дослідження, обґрунтовано вибір та описано алгоритм використання застосованих методів. Розділ представлено 2 таблицями.

Результати власних досліджень представлено у трьох розділах.

У третьому розділі описано результати проведеного дослідження грудного та поперекового відділів щура в нормі. Авторка подає дані щодо особливостей хрящового компоненту міжхребцевого диску щура в нормі, на мікро-, морфо-, та ультраструктурному рівні. Розділ викладено на 23 сторінках. Він складається з 4 підрозділів. Розділ ілюстровано 21 рисунками, та 1 таблицею.

Четвертий розділ дисертант присвячує вивченню мікроструктурної, морфометричної та ультраструктурної характеристики компонентів міжхребцевого диску щура під дією опіоїдного впливу. Розділ викладено на 66 сторінках, і складається з 3 підрозділів. Ілюстровано 82 рисунками.

В п'ятому розділі автор описує особливості структурних змін будови хрящового компоненту міжхребцевого диску щура на мікроструктурному, морфометричному та ультраструктурному рівні після відміни опіоїдного впливу. Даний розділ містить 3 підрозділи. Розділ викладено на 16 сторінках. Ілюстровано 14 рисунками, та 5 таблицями.

Всі розділи власних досліджень завершуються списком публікацій здобувача, що містять матеріал, поданий в даній частині роботи.

Розділ «Аналіз та узагальненню результатів дослідження» викладено на 16 сторінках. Розділ присвячений обговоренню основних результатів роботи, написаний логічно та аргументовано. Отримані результати дослідження автор порівнює з даними інших авторів з використанням достатньої кількості вітчизняних та зарубіжних джерел наукової літератури. Цей розділ повністю відображає положення, які сформульовані і обґрунтовані автором.

Висновки та практичні рекомендації ґрунтуються на фактичному матеріалі дисертації та статистичній вірогідності отриманих результатів, повністю відповідають завданням дослідження та свідчать про досягнення поставленої мети. Дисертантом сформульовано 9 висновків, які логічно завершують наукове дослідження та відповідають меті.

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження.

Отримані дисертанткою відомості, щодо структурних змін компоненту міжхребцевого диску щура можуть бути використані у навчальному та науковому процесах морфологічних (анатомія, гістологія, пат. анатомія тощо), клінічних (хірургія, травматологія-ортопедія, анестезіологія тощо) кафедрах. Результати даного дослідження ляжуть в основу використання в практичній діяльності

морфологів, патоморфологів, судмедекспертів та токсикологів, що займаються експериментальними дослідженнями на тваринних моделях.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації)

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату. Дисертація М.В. Паньків. «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)» відповідає вимогам академічної доброчесності і може бути подана до захисту.

Зауваження до змісту та оформлення дисертації:

Дисертація Паньків Мар'яни Володимирівни «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)», є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке в цілому можна оцінити позитивно. Принципових недоліків щодо структури, змісту, оформлення і обсягу представленої роботи немає.

Разом із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи хочу надати наступні зауваження:

1. У тексті дисертації наявні поодинокі граматичні помилки і неточні стилістичні вирази.
2. На рисунках не завжди можна розрізнити всі цифри, які винесені в позначення під рисунками, оскільки вони зливаються із тлом рисунка.
3. У таблицях не всюди вказано одиниці вимірювання;
4. На рис. 3.17 – не вказано кратність збільшення.

Під час розгляду дисертаційної роботи до автора виникли наступні запитання:

1. Які зміни відбувалися на ультраструктурному рівні при відміні опіоїдного впливу ?

2. Чому Ви не проводили рентгенологічного дослідження хребтового стовбура у обраних відділах впродовж експериментального опіоїдного впливу ?

3. Якими структурними компонентами представлена будова міжхребцевого диску щура в нормі ?

Вказуючи на існуючі незначні недоліки, слід визнати загальний високий рівень поданої до захисту дисертаційної роботи. Зазначені неточності і редакційні огріхи в оформленні рукопису не знижують наукової цінності та висновків дисертації.

Відповідність дисертації спеціальності та профілю спецради.

Дисертація Паньків Мар'яни Володимирівни за змістом відповідає профілю разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.600.036, створеної у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького МОЗ України

Висновок про відповідність дисертаційного дослідження вимогам, представленим на здобуття наукового ступеня доктора філософії..

Дисертаційна робота Паньків Мар'яни Володимирівни «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)», виконана Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького МОЗ України є самостійною, завершеною науково-дослідною працею, де отримані нові наукові результати, сукупність яких вирішує важливу наукову проблему яка полягає у встановленні особливостей структури міжхребцевого диску в нормі та патоморфологічних змін його структурної організації на різних термінах перебігу експериментального опіоїдного впливу, що має важливе теоретичне та практичне значення для нормальної анатомії.

За актуальністю, новизною отриманих результатів дослідження та їх практичним та теоретичним значенням, рівнем методичного вирішення поставлених завдань дисертаційна робота Паньків Мар'яни Володимирівни повністю відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. №44, а її автор Паньків Мар'яна Володимирівна заслуговує присвоєння ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 – «Медицина».

Офіційний опонент:

професор, доктора медичних наук,
завідувач кафедри анатомії людини
Тернопільського національного медичного
Університету імені І. Я. Горбачевського

Герасимюк І. Є.